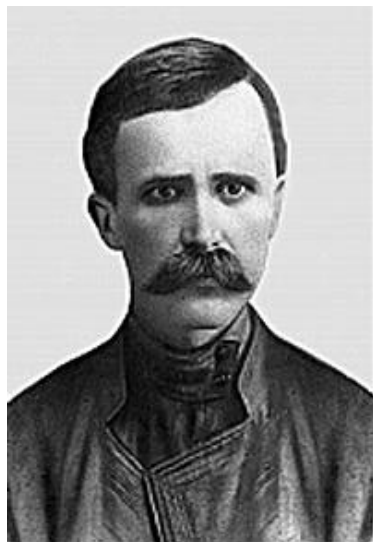

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

«Той, хто переріс власну долю»

До 140-річчя від дня народження
Архипа Тесленка

Бібліографічний покажчик

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

«Той, хто переріс власну долю»

До 140-річчя від дня народження

Архипа Тесленка

Бібліографічний покажчик

Славутич 2022

Даний бібліографічний покажчик підготовлено відділом бібліотечно–бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно–інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене 140–річчю від дня народження Архипа Тесленка – українського письменника-самоука, драматурга, етнографа, публіциста.

Посібник містить біографію А. Тесленка, публікації про твори письменника, видання та статті про його життя і творчість, розробки уроків, позакласних заходів, сценарії, інтернет-ресурси.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:	Панова Л.І., Соловйова Л.О., Янченко О.О.
Комп’ютерний набір:	Соловйова Л.О.
Відповідальний за випуск:	Портная Н.В.

*Так пронизливо і відверто, з таким жалем і співчуттям,
як писав Архип Тесленко про людські стосунки,
не писав жоден тогочасний письменник.*
Степан Процюк.

Ім'я Архипа Тесленка з'явилося в українській літературі на зламі століть і цілих історичних епох.

Архип Юхимович Тесленко народився 2 березня 1882 року в с. Харківцях Лохвицького повіту на Полтавщині в бідній селянській родині. Власної землі, крім городу з невеличким садком, не було, тому матері доводилося наймитувати. А батькові, інвалідові без лівої руки, іноді приходилось підробляти в ратуші переписуванням паперів. Заробітки були дуже малі, і в сім'ї ледве зводили кінці з кінцями, добре знаючи ціну заробленої копійки. Від нестатків, голоду та холоду діти часто хворіли і вмирали. З десяти дітей вижили лише двоє.

Малого Архипа, хлопчика хворобливого й вразливого, не вабили галасливі дитячі розваги. У нього рано розвинулася спостережливість, нахил до осмислення всього баченого й чутого, нестримний потяг до читання та нових знань. Поетична жилка в ньому відгукувалася на почуті від матері казки та пісні. Добре закінчивши в 1894 році однокласну церковно-парафіяльну школу, Архип одразу ж вступає до двокласної.

Молодий Тесленко вирішує самотужки підготуватися до екзамену на народного вчителя. Але на заваді стали злидні: довелося йти наймитувати, щоб якимось допомогти батькам. Тяжка фізична праця виявилася не під силу юнакові. Десь наприкінці 1897 року – на початку 1898 року йому пощастило влаштуватися писарчуком у м. Лохвиці, а в серпні 1898 року він перевівся на службу до міської нотаріальної контори. Тут його змушували виконувати не лише канцелярську роботу, а й працювати в домашньому господарстві нотаря. Надсильна праця, нестерпні побутові умови згубно впливали на його здоров'я, і без того неміцне. У ці роки чимало працював він і над самоосвітою – у

міській громадській бібліотеці, а згодом – у новоствореній бібліотеці Народного дому.

У серпні 1901 році Тесленко покинув службу нотаря і поступив на курси телеграфістів на ст. Долинській Південно-Миколаївської залізниці, але через слабкий зір був скоро відрахований.

В цей час Тесленко захоплюється театром, пробує себе в драматургії. В 1902 році він пише драму «Горобина ніч», а навесні 1903 – драму «Не стоїть жить». В цей же рік він організував аматорський театр у рідному селі. Десь на початку 1904 року Тесленко розпочав працю над своїми першими оповіданнями – і в цьому жанрі утвердив себе як письменник. Перші оповідання, переписані до одного зошита, навесні 1905 року склали збірочку, яка містила п'ять творів. З нею він поїхав у червні 1905 року у Київ, бажаючи її надрукувати. Та на цей раз спроба не вдалася. Згодом збірку було передано до журналу «Нова громада», в якому у 1906 році і були надруковані оповідання.

5 грудня 1905 року відбулися політичні виступи в Лохвиці, в яких брав участь і Архип Тесленко. Почались арешти. Тесленко покинув село і вирушив до Києва. Архип був змушений шукати випадкового заробітку й нічлігу. Постійним притулком для нього стала редакція газети «Громадська думка», де він міг працювати, читати, вчитися. Першими з написаних у Києві творів були оповідання «Радощі» та «Школяр», які побачили світ в 1906 році.

У рідне село Тесленко повернувся у другій половині серпня 1906 року, але там він попав під слідство, а потім по етапу його відправили на північ. Близько двох років його тримали в тюрмах, а потім заслали до Вятської губернії. Тюрми та етапи, жорстокі поведження тюремщиків підірвали здоров'я письменника. Хворий на туберкульоз, він у 1909 році повернувся в Харківці.

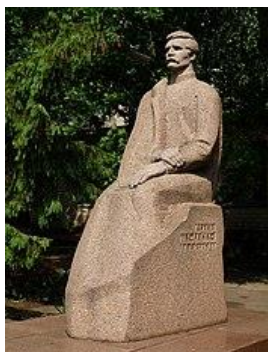
Протягом 1909 року письменник написав дві редакції нової повісті «Страчене життя». Тим часом відбувся новий суд над Тесленком, який засудив його на 2 тижні ув'язнення. Наприкінці 1909 року його збиралися відправити до в'язниці, але погодились зачекати, доки одужає тяжко хвора мати. Її поховали 3 січня, а другу половину січня хворий письменник відсидів у Лохвицькій в'язниці. Стан його здоров'я погіршав. Після смерті матері хворий письменник залишився без усякої допомоги, у вкрай тяжких побутових умовах. І 28 червня 1911 року у лікарні м. Луки Архип Юхимович Тесленко помер.

На вшанування його пам'яті в 1939 році на центральній площі села Харківців урочисто було відкрито пам'ятник. А в 1982 році за рішенням ЮНЕСКО широко відзначалося 100-річчя з дня народження письменника.

https://chl.kiev.ua/95/Writer_1/Teslenkobd.html.

Пам'ять

Пам'ятник Тесленку, скульптор [Інна Коломієць](#), [Лохвиця](#).

Меморіальна дошка, Київ, вул. Петлюри, 8.

У селі Харківцях засновано літературно-меморіальний музей Тесленка.

У райцентрі [Лохвиці](#) 1974-го року перед районним Будинком культури відкрито яскравий [пам'ятник Архипу Тесленку](#) роботи видатного українського скульптора [Інни Коломієць](#).

На будинку в Києві, де в 1905–1909-х роках перебував Архип Тесленко, 19 вересня [1964](#) було встановлено [меморіальну дошку](#) ([граніт](#); [архітектор](#) [І. І. Макушенко](#)).

Меморіальна дошка на будівлі станції [Долинська](#).

У райцентрі [Долинська](#) на [однойменній станції](#) встановлена меморіальна дошка.

У Городку Хмельницької області на його честь названо одну із вулиць.

Творча спадщина А. Тесленка

Тесленко А. В тюрмі / Архип Тесленко // Українське слово: Хрестоматія укр. літератури та літ. критики ХХ ст. – В 4-х кн. – Кн. 1. – К.: Аконіт, 2001. – С. 496-506.

Тесленко А. Ю. Оповідання / Архип Тесленко. – К.: Дніпро, 1985. – 319 с.

Тесленко А. Ю. Прозові твори. Драматичні твори. Вірші. Листи / Архип Тесленко; вступ. сл., упоряд. і приміт. В. Л. Смілянської; ред. Е. П. Кирилук. – К.: Наук. думка, 1988. – 480 с. – (Б-ка укр. літератури. Дожовт. укр. літ.).

Тесленко А. Ю. Твори / Архип Тесленко. – К.: Дніпро, 1977. – 206 с.

Про життя і творчість

Будний В. Тесленко Архип Юхимович / В. Будний // Довідник з історії України. Т. 3. (Р-Я) / За ред. І. Підкови, Р. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 319.

Виріс з любові до ближнього: Архип Тесленко // Український історичний календар-96. – Вип. 2 / за редакцією П. П. Толочка. – К., 1995. – С. 194-195.

Гаєвська Н. Тесленко Архип: Біографія: життя, діяльність, творчість // Історія української літератури. Кінець ХІХ-початок ХХ ст.: У 2 кн.: Підручник / за ред. проф. О. Д. Гнідан. – Кн. 1. – К: Либідь, 2005. – С. 596-617.

Єфремов С. Архип Тесленко / С. Єфремов // Історія українського письменства. – К.: Феміна, 1995. – С. 582-583.

Оліфіренко С. М. Тесленко Архип / С. М. Оліфіренко, В. В. Оліфіренко, Л. В. Оліфіренко // Універсальний літературний словник-довідник. – Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – С. 354.

Процюк С. Чорне яблуко: Роман про Архипа Тесленка / Степан Процюк. – К.: Академвидав, 2013. – 192 с. – (Серія «Автографи часу»).

Тесленко Архип // Історія української літератури кінця ХІХ-початку ХХ ст.: Підручник / за ред. Н. Й. Жук, В. М. Лесина. – К.: Вища шк., 1992. – С. 390-396.

Тесленко Архип // Українське слово: Хрестоматія укр. літератури та літ. критики ХХ ст. – В 4-х кн. – Кн. 1. – К.: Аконіт, 2001. – С. 495.

Інтернет-ресурси

Тесленко Архип Юхимович [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енцикл. – Електр. дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D1%81%D0%B%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%90%D1%80%D1%85%D0%B8%D0%BF_%D0%AE%D1%85%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87. – Назва з екрану. – Дата останньої правки 12.12.2021. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – бібліографічна довідка [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: https://chl.kiev.ua/95/Writer_1/Teslenkobd.html. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – біографія [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://dspu.edu.ua/biblioteka/wp-content/uploads/2017/02/Teslenko.pdf>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – життєвий та творчий шлях, біографічні статті [Електронний ресурс] // УкрЛіб. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/author.php?id=109>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – біографія [Електронний ресурс] // Українська літературна газета. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://litgazeta.com.ua/biohrafija-korotko/teslenko-arhip-biografija/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тишкевич М. Тесленко Архип – філософія страченого життя [Електронний ресурс] / Марися Тишкевич // ГО «Український інтерес. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://uain.press/blogs/arhip-teslenko-filosofiya-strachenogo-zhittya-1187525>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – біографія [Електронний ресурс] // Українська поезія та література | © OnlyArt 2011-2022. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://onlyart.org.ua/biographies-poets-and-writers/teslenko-arhip-biografija/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – біографія [Електронний ресурс] // Експеримент: Міжнародний культурний портал. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://md-eksperiment.org/post/20151227-biografija-arhipa-teslenka>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Той, хто переріс власну долю: Степан Процюк про Архипа Тесленка [Електронний ресурс] / С. Процюк // Експеримент: Міжнародний культурний портал. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://md-eksperiment.org/post/20190903-stepan-procyuk-pro-arhipa-teslenka>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Співець знедолених: Тесленко Архип [Електронний ресурс] // Експеримент: Міжнародний культурний портал. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://md-eksperiment.org/post/20151227-spivec-znedolenih>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – біографія [Електронний ресурс] // Електронна бібліотека Князева. – Електр. дані. – Режим доступу: https://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/ukrainska_elita/part4/037.htm. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – Співець знедолених (українська класика) [Електронний ресурс] // Блог Доманівської районної публічної бібліотеки. – Електр. дані. – Режим доступу: http://domanlib.blogspot.com/2017/02/blog-post_71.html. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Тесленко Архип – біографія [Електронний ресурс] // Тернопільська обласна бібліотека для дітей. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://odb.te.ua/writers/arhyp-teslenko/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 23.02.2022).

Зміст

Біографія письменника.....	3
Пам'ять.....	5
Творча спадщина.....	7
Про життя і творчість.....	7
Інтернет-ресурси.....	8

